

نقش دولت در امنیت اخلاقی اطفال در فضای سایبر در پرتو اسناد بین المللی

حمید بذراچ^{۱*}

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۴/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۷/۶

چکیده

فضای سایبری با فراهم آوردن سطوح بالایی از اطلاعات و ارتباطات و سرگرمی ها، بخش جدایی ناپذیری زندگی اطفال می باشد. حق اطفال به دسترسی به فضای سایبر در جهت برخورداری از حقوق اساسی خود مانند حق بر آموزش، حق بر آزادی بیان و اطلاعات، حق بر تفریح و سرگرمی و حق بر شرکت در اجتماعات، بی تردید نیازمند محیطی امن و مطلوب می باشد. فضای سایبر با وجود منافع بیشمار، به واسطه جرایم گسترده و پیچیده و عدم آگاهی و نبود بستر قانونی منجر به آسیب های زیادی برای اطفال بوده، که امنیت روانی و اخلاقی اطفال را به عنوان سرمایه های انسانی جوامع در خطر قرار داده است. با توجه به یافته های این پژوهش خشونت علیه اطفال بطور گسترده در فضای سایبری در تمام جهان در جریان بوده است و بنا به اسناد و گزارشات بین المللی، ضروری است که دولت ها بر اساس تعهدات خود راهکارهایی را در حمایت از اطفال در جهت مقابله و پیشگیری از این آسیب ها و جرایم بکار گیرند. از جمله به وسیله، همکاری بین المللی و پیوستن به کنوانسیون ها و راهکارهای جهانی، پابندی به اجرای حقوق اطفال، قانونگذاری در حمایت از اطفال، استفاده از نرم افزارهای فیلترینگ، و گسترش و تقویت سواد رسانه ای شهروندان، فضای سایبری را تا حدود زیادی به مکانی امن برای استفاده اطفال بدل نمود. شیوه گردآوری داده ها در مقاله حاضر کتابخانه ای بوده و از روش توصیفی تحلیلی برای بررسی، تجزیه و تحلیل داده ها و شواهد استفاده شده است.

واژگان کلیدی: فضای سایبری، خشونت علیه اطفال، دولت، امنیت، حقوق اطفال

۲۹۷

۱. استادیار، گروه حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد هشتگرد، هشتگرد، ایران.

*نویسنده مسئول: hamid.bazrpach@hiau.ac.ir

مقدمه

هدف اصلی در حمایت از اطفال این است که اطمینان حاصل شود تمام اشخاصی که در رابطه با حمایت از اطفال وظیفه ای به عهده دارند، به وظایف خود آشنا بوده و قادر هستند آن را به بهترین شکل انجام دهند. حمایت از اطفال تکلیفی است که با توجه به الزامات اخلاقی و قانونی متوجه تک افرادی است که در هر سطح از اجتماع و بر سر هر کار قرار دارند، است. پرداختن به این تکلیف وظایفی را بر عهده رؤسای جمهور، وزیران، قضات، مدرسان، پلیس، والدین و حتی خود اطفال می گذارد. وقتی از وظیفه دولت در حمایت از اطفال سخن میگوییم لازم است ابتدا توجه نماییم که کلمه دولت بیانگر جامعه‌ای است که دارای قدرت سیاسی است و دولت به عنوان عالی‌ترین نشانه این قدرت در جوامع مدرن تعهدات و وظایفی در قبال اتباع و شهروندان خود دارد که یکی از آنها تامین امنیت و آرامش افراد (چه به لحاظ اخلاقی و چه از جنبه حقوقی) تعریف شده است. انسان برای دریافت چنین امنیت و آرامشی نیازمند برخورداری از حقوق اساسی و اولیه خود میباشد که این حقوق و آزادی‌های عمومی افراد به موجب قانون توسط دولت به رسمیت شناخته شده و تضمین گردیده و تکالیفی برای دولت‌ها به همراه داشته است، تکالیف دولت‌ها در مقابل حقوق افراد، تعهدات منفی یا سلبی و مثبت یا ایجابی می باشند. که تعهدات منفی یا سلبی با ترک فعل دولت قابل تضمین است و تعهدات مثبت نیازمند انجام فعل می‌باشد. علاوه بر این کمیته حقوق اقتصادی اجتماعی و فرهنگی تعهدات دولت‌ها در خصوص تمامی حقوق بشری را به سه دسته «تعهد به احترام (رعایت)» یعنی تعهد دولت به دخالت نکردن و عدم تعرض، مانند حق بر آزادی بیان، «تعهد به حمایت» یعنی تعهد به جلوگیری از تعرض دیگران مانند حق بر حریم خصوصی و تعهد به اجرا» به معنای تکلیف دولت به انجام بعضی از اقدامات مانند حق بر برخورداری از آموزش و تفریح و حق بر دسترسی به اینترنت، می باشد. دولت در رابطه با اطفال علاوه بر تعهدات اخلاقی و حقوقی بر اساس قوانین داخلی با تصویب و امضای کنوانسیون‌های بین‌المللی از جمله کنوانسیون حقوق اطفال دارای تعهدات بین‌المللی نیز می باشند. با توجه به حق اطفال بر دسترسی به فضای سایبری که در فصل اول تبیین شد، و حق بر محافظت و امنیت در این فضا،

مسئول حفاظت از اطفال در فضای سایبری تصمیم گیران و سیاست گذاران درون دولت ها در سطوح مختلف، می باشند. در نهاد دولت این وظایف یا در موازین قانونی و حقوقی منعکس میشود یا در انتخاب های دولت همانند تخصیص منابع، گنجانده می شود. بعضی از دولت ها در سالهای اخیر قوانین، سیاست ها و سیستم هایی را برای محافظت از اطفال در فضای مجازی به تصویب رسانده و اجرا نموده اند.

بعضی از دولتها نیز کارگروه های متمرکزی را برای همکاری و مشاوره بین المللی برای جلوگیری از خشونت علیه اطفال بخصوص در زمینه موارد سوء استفاده جنسی و هرزه نگاری اطفال، راه اندازی کرده اند. اغلب این اقدامات در واکنش به شیوه های جدید جرم میباشد که با پیشرفت تکنولوژی به سرعت در حال گسترش هستند، با این حال بسیاری از دولت های دیگر نیز به دنبال اقدامات پیشگیرانه مناسب و هدفمند هستند.

تحقیقات بنیادین برای ایجاد درک جامع از طیف وسیعی از آسیب هایی که ممکن است به اطفال و نوجوانان از طریق فضای مجازی وارد شود برای یافتن راههایی برای پیشگیری از آن و کمک به کسانی که قبلا صدمه دیده اند و همینطور تشویق بازیگران اصلی یعنی دولت ها و شرکتهای خصوصی برای اختصاص بودجه هایی برای برنامه ریزی و تحقیقات در این زمینه در مناطق مختلف جهان در حال انجام است.

در نهایت باید گفت اطمینان از این که اطفال همیشه در امنیت است امکان پذیر نیست اما می توان قدمهای عاقلانه ای برای زمانی که اطفال از اینترنت استفاده میکند برداشت. نباید تنها به آموزش اطفال در مورد امنیت در اینترنت تکیه کرد و مسئولیت حفظ اطفال از خطرات را تنها به خود آنان سپرد، حفاظت از اطفال مسولیت والدین، جامعه، دولت است. تلاش های پیشگیری از وقوع جرم و نا امنی برای اطفال باید با همکاری والدین، اطفال، پلیس، معلمان و متخصصین باشد.

آموزش و آگاهی برای هر اطفال و بزرگسال در مورد چگونگی استفاده از فناوری آوریهای جدید با خیال راحت و مسولیت پذیر، سیاست های حفاظت از اطفال در تمام سطوح برای استفاده ایمن از فن آوری های جدید، از جمله صنعت ارتباطات و رسانه ها. بهبود بودجه برای گزارشها خط تلفن، کمپین های آگاهی رسانی و مداخلات مانند

مقررات نظارت بر بهره برداری از کافه های اینترنتی، منابع روانی اجتماعی برای اطفالی که در معرض آسیب قرار دارند.

۱. همکاری بین المللی در زمینه حمایت از اطفال در فضای سایبری

یکی از راه های اساسی حمایت گسترده از اطفال در فضای سایبری برانگیختن همکاری و حمایت بین المللی است، از جمله سازوکارهای بین المللی حقوق بشر مانند کمیته حقوق بشر، شورای حقوق بشر و کمیساریای عالی حقوق بشر که خود می تواند باعث در اولویت قرار گرفتن مساله حمایت از اطفال در دستور کار مجامع منطقه ای باشد. زیرا امروزه این تشخیص در میان بازیگران بین المللی مانند کشورها سازمانهای بین المللی و منطقه ای و غیره به وجود آمده است که حل مشکلات مربوط به فناوری ارتباطات و اطلاعات نیازمند الگوی جدیدی از همکاری است، این همکاری وابسته به ارتباط پایدار در میان جامعه بین المللی مانند کشورها، نهادها و سازمانهای بین المللی و منطقه ای مجریان قانون و صنعت خصوصی تکنولوژی از جمله ارائه دهندگان خدمات اینترنتی می باشد. این مفهوم که آن را «همکاری پویا» تعبیر نموده اند تنها شامل یک توافق که حاصل چانه زنی است نمیباشد بلکه بازیگران باید در شرایطی که از طریق روش های یک جانبه نمیتوان به نتیجه رسید، به توانایی یکدیگر برای اجرای پیوسته این توافق تکیه کنند. (Deibert, Rohozinski, 2010: 55) در حال حاضر اینترنت و فضای مجازی هیچگونه قوانین و استانداردهای جهانی مشترک قابل اجرایی ندارد، و هیچ مکانیسم گسترده و پایداری که بتواند امنیت فعالیت های افراد و بخصوص اطفال در اینترنت را تقویت و محافظت کند بجز معیارهای جهانی حقوق بشر وجود ندارد. در این شرایط هنجارها و استانداردهای جهانی حقوق بشر یا قوانین بین المللی عرفی می توانند به عنوان معیار برای ایجاد قوانین و مکانیسم های جهانی برای اعمال در فضای سایبری عمل کنند. (Mihir, 2017:8)

به عنوان مثال تنها قاعده ای که تاکنون توانسته آزادی و حریم خصوصی در فضای مجازی را محدود نماید قاعده «لاضرر» بوده است که قضات، وکلا و طرفداران حقوق بشر آن را حداکثر آسیبی فرض کرده اند که هر گونه اعمال آزادی بیان، افکار یا عمل یا دیگر اقدامات که ممکن است بر دیگران وارد کند. این اصل در بسیاری از دادگاه ها

بخصوص دادگاههای بین المللی حقوق بشر به عنوان معیار استفاده می شود. این قاعده به تشخیص اقدامات خشونت آمیز از غیر آن کمک میکند. در دنیای آنارشیست فضای سایبری هدف این قاعده اندازه گیری و ارزیابی زمانی است که حریم خصوصی یا آزادی در خطر قرار میگیرند. برای مثال وقتی که کسی از آزادی بیان خود برای ادای سخنان نفرت انگیز استفاده کند یا عکسی که در فیس بوک تنها با دوستان به اشتراک گذاشته میشود در وب جهانی منتشر گردد. (Mihr, 2017:8) که میتواند سوءاستفاده از آزادی بیان برای صدمه زدن به حریم خصوصی باشد.

جامعه بین المللی در مورد حقوق اطفال در زمینه ایجاد چارچوب و قواعدی درباره اینترنت، دچار نوعی سردرگمی شده، و در این زمینه دو چالش اساسی را مطرح میکند. نخستین چالش تمایز بین محتوای که برای اطفال غیرقانونی است. (مانند هرزه نگاری اطفال و محتوایی که قانونی است اما می تواند برای اطفال زیان آور و مضر باشد، مانند بازی های آنلاینی که مخصوص بزرگسالان طراحی شده و خشونت بارند). همچنین اطلاعات غیرقانونی برای اطفالی که در تولید واقعی آن درگیر هستند و همچنین اطفالی که بصورت آنلاین در معرض آن هستند خطرناک می نماید. با وجود این، اطلاعات قانونی صرفا به اطفالی که آن را از طریق اینترنت مشاهده و یا به آن گوش فرا میدهند آسیب می رساند. چالش دوم، به بحث درباره این که کدام معیار باید به منظور ایجاد تعادل بین آزادی اطلاعات و بیان در اینترنت با حمایت از حقوق حریم خصوصی اطفال و رهایی از استثمار اعمال شود، می پردازد. (یک ، اف هپلین ادوارد هوسکینز، ۲۳۶-۲۳۶:۱۳۸۶) همانطور که اشاره شد در دنیای اینترنت امروز هنوز هیچ قاعده، قانون و ضمانت اجرای جهانی که کاربران و ارائه دهندگان را نظارت و مدیریت کرده و از آنها در مقابل سوء استفاده ها و مزاحمتهایی که توسط فضای مجازی صورت میگیرد، حفاظت کند، موجود نیست. در عین حال مردم (اغلب از طریق فیلترینگ خانگی) در مقابل تهدیدات و چالشهایی که ممکن است با رخنه در اطلاعات آنها رخ دهد به سرعت در حال انطباق هستند. به خصوص زمانی که باعث نقض حقوق اولیه آنها در حریم خصوصیشان می شود. این شهروندان سایبری یا کاربران اینترنت نسبت به انتشار اطلاعات که ممکن است به طور بالقوه علیه آنان در پرونده های ملی یا بین المللی مورد

استفاده قرار گیرد آشنا شده‌اند. در نتیجه مدیریت رفتار و ایجاد قوانین برای فضای مجازی امکان پذیر است. و در راه اصلی برای آن عبارتند از :

۱- ایجاد « اصول اساسی برای فضای سایبری» به عنوان نوعی از قانون اساسی اجتماعی و قانونی و نوعی « قرارداد اجتماعی»

۲- ایجاد تشکیلات نظارت و اجرای جهانی برای آن قوانین مانند دادگاهها، کمیته ها و یا گردهمایی های شفاف و مشارکتی دولتها در این زمینه (Mihir, 2017:8) به طور کلی عضویت در اسناد حقوقی بین المللی و منطقه‌ای که با حمایت از اطفال سروکار دارند علامتی است آشکار برای جوامع بین المللی و دست اندرکاران در سطح کشوری که نشان می دهد دولت به مساله حمایت از اطفال همچنین به اجرای قوانین سیاستها و برنامه هایی که در جهت دستیابی به این اهداف است پایبند می باشند.

در اوایل تاریخ ظهور اینترنت دولت ها جدی بودن مسائل مربوط به حمایت اطفال در اینترنت را مورد توجه قرار دادند و از طریق پروتکل دوم اختیاری فروش اطفال، فحشا و هرزه نگاری اطفال و تاثیرگذاری بر قوانین بین المللی قانونگذاری غیرقانونی اعلام نمودن استفاده از تصاویر آنلاین سوء استفاده از اطفال (Livingstone, 2014:14) اکثر تلاشهای ملی و بین المللی از حقوق اطفال به محافظت پرداخته است از جمله حفاظت در مقابل تمام اشکال سوء استفاده و استثمار جنسی و سوء استفاده جنسی اما اقدامات فعلی شامل یک چارچوب قانونی قوی برای طبقه بندی محتوای غیر قانونی و فعالیت در اینترنت که شامل سوء استفاده جنسی از اطفال است، که کشورها عضو آن هستند یا در حال انجام فرآیند انتقال به قانون ملی هستند.

۲. پایبندی دولت ها به اجرای حقوق اطفال

در نبود یک معاهده رسمی و قانونی برای حقوق سایبری، به نظر میرسد که کنوانسیون حقوق اطفال که استانداردهای اساسی را بدون تبعیض برای همه اطفال، و حداقل حقوق و آزادی هایی را که دولت باید اعمال کند، مشخص نموده است؟ راهنمای خوبی برای اقدامات ضروری است. نکته اساسی در مورد کنوانسیون حقوق اطفال این است که در ماده سوم آن اذعان میدارد که در همه اقدامات مربوط به اطفال، چه از سوی موسسات رفاهی عمومی یا خصوصی، قوانین دادرسی، وظایف اداری و از سوی قانونگذاری، باید

بهترین منافع اطفال را مورد توجه قرار داد. هر چند که مساله تعیین این که بهترین منافع اطفال چیست، یک مساله مبهم باقی مانده است. (Livingstone,2014: 4)

برخی حقوقدانان بهترین منافع اطفال را سه اصل اساسی میدانند که عهدنامه حقوق اطفال به آن پرداخته و شامل «برطرف نمودن نیازهای اساسی، حفاظت در برابر غفلت و سوء استفاده، و مشارکت اطفال در خانواده و جامعه» میباشد که یک نقطه شروع برای بررسی حقوق اطفال در فضای مجازی را ارائه میدهد که توسط یونیسف در دهمین سالگرد تصویب کنوانسیون حقوق اطفال که در نشست که در نروژ برگزار شد مطرح گردید که به چالش اسلو معروف است برای به رسمیت شناختن اهمیت رسانه ها و اطلاعات به عنوان یک زمینه مرتبط برای تحقق حقوق اطفال (Livingstone,2014:5)

ماده ۱۹ معاهده حقوق اطفال در تبیین نقش دولت ها اشاره مینماید که دولت های عضو موظف هستند از اطفال در برابر کلیه اشکال خشونت جسمی یا روانی، صدمه یا آزار، غفلت یا رفتار توأم با سهل انگاری، سوء رفتار، بهره کشی، از جمله سوء استفاده جنسی در حین مراقبت توسط پدر و مادر یا هر یک به تنهایی، سرپرست یا سرپرستان قانونی یا هر شخص دیگری که عهده دار مراقبت از اطفال است، حمایت کنند. در عین حال مسئولیت اصلی پرورش اطفال به عهده والدین است اما چنانچه والدین اطفال قادر به انجام این امر نباشند، دولت مکلف است در این امر به آنها یاری رساند.

میتوان گفت کنوانسیون حقوق اطفال چهار دسته از حقوق را برای همه اطفال مورد توجه قرار میدهد؛ حق بقا، حق رشد، حق مشارکت، حق حمایت (آبروشن، ۱۳۸۷: ۱۳۵) بر اساس مطالعات پیشین میتوان زمینه های حق حمایت را پایبندی دولت نسبت به اجرای حقوق حمایتی تحلیل نمود از جمله توجه، به رسمیت شناختن و پایبندی دولت به حمایت از اطفال عنصر ضروری یک محیط حمایتی به شمار میرود. این امر متضمن آن است که به عنوان مثال در برنامه های مربوط به حفظ امنیت اطفال منابع کافی جهت حمایت از اطفال تامین شود. همچنین از رهبران سیاسی می طلبد که حمایت را در دستور کار خود قرار داده و در جایگاه مشوقان حمایت از اطفال عمل کنند (اودانل ، همان ، ۱۸) همچنین نظام های متحد نسبت به مسئولیت های خود در مورد حمایت از اطفال و ضمانت رفاه آنها حساس شوند. (آبروشن، ۱۳۸۷: ۱۳۵)

۳. قاعده گذاری در حوزه حمایت از اطفال

ماده ۲ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی هر دولت را موظف به «تصویب قوانین یا دیگر اقدامات در صورت ضرورت» کرده است. بنابراین به غیر از قانونگذاری، اقدام های دیگر را تنها در شرایط خاص لازم دانسته، این در حالی در قانون متناظر آن در میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اصل را بر انجام تمامی اقدام ها گذاشته و تاکید بیشتری بر قانونگذاری کرده است. دولت ها در این میثاق موظف به «تحقق کامل حقوق شناخته شده در میثاق حاضر از طریق همه ابزارهای مناسب بخصوص اتخاذ اقدامات تقنینی میشود.» شده اند. اصول لیمرگ این ابزارها را علاوه بر قانونگذاری، شامل اقدامات اداری، اقتصادی، قضایی و آموزشی دانسته است. (اسماعیلی، امینی پزوه، ۱۳۹۵ : ۷۳)

تفسیر رسمی ماده ۳۱ کنوانسیون حقوق اطفال ۲۰۱۳ توسط کمیته حقوق اطفال به حق اطفال بر دسترسی به اینترنت تاکید مینماید. بعلاوه یکی از تعهدات دولت ها در زمینه حمایت از قانونگذاری^۳ و تدوین لوایح قانونی در راستای حقوق اطفال، قانونگذار جهت حفظ حریم شخصی اطفال در اینترنت میپردازد.^۴ همچنین به مشکلات اخلاقی، روانی و جسمی استفاده نامحدود از اینترنت اشاره مینماید.

برقرار بودن یک چارچوب مناسب قانونی، به اجرا درآمدن سازگار و مداوم آن، پاسخگویی و عدم معافیت از مجازات، عوامل لازم برای برقراری یک محیط حمایتی برای اطفال هستند.

یکی از مهمترین و اغلب اوقات تکنیکی ترین نقش پارلمان ها و نمایندگان آنها اطمینان از این است که در استانداردهای تقنینی کشور از اطفال به بهترین نحو ممکن در قبال خشونت و آزار و بهره کشی حمایت کند. لازم به تذکر نیست که قوانین به تنهایی ضامن حمایت از حقوق اطفال نیستند و نقش دولت سیاست های مناسب اقتصادی،

^۱ - این اصول در سال ۱۹۸۶ از سوی جمعی از کارشناسان حقوق بین الملل در خصوص قلمرو و ماهیت این تعهدات تدوین و پس از آن در شورای اقتصادی و اجتماعی، با موافقت ۲۹ کشور و سازمان بین المللی همراه شد.

^۲ - CRC/CGC/17, 2013

^۳ - ارتباط ماده ۲۱ کنوانسیون با ماده ۳ کنوانسیون

^۴ - T/VT CRC/C/GC/17, 2013, para V

اصلاحات نهادی آموزش افراد حرفه‌های بسیج اجتماعی و تغییر در نگرشها و ارزشها در کشور لازم و ضروری است تا بتوان به حمایت از اطفال دست یافت. با این وجود اصلاح قوانین پایه شامل حمایت از کلیه حقوق اطفال از جمله حق برخورداری اطفال از حمایت است که هدف گسترده تر و هماهنگ شده تری است. قانون گذار باید با تجدید نظر در قوانین جاری، به اطفال توجه بیشتری داشته باشد. قوانین باید به نحوی تغییر کنند که حمایت بیشتری برای اطفال در فضای مجازی فراهم شود و جرایم مجازی علیه گروه های سنی و جنسی با تشدید مجازات همراه باشد. قانون گذاری در مورد اینترنت تا سرحد امکان باید به واقعیات جهان مجازی نزدیک باشد. (شاه قاسمی، ۱۳۹۱: ۴۵۶)

زیرا برای مثال، مساله ای که در مورد فناوری دیجیتال وجود دارد این است که در اکثر موارد مطالب تنها به صورت دیتا وجود دارند در همین راستا نهادهای فدرال قانون گذاری در استرالیا «مطالب» را «مطالب در هر شکلی، یا ترکیبی از اشکال، به صورتی که بتواند یک ارتباط را تأمین کند» معرفی کرده اند. «ارتباطات» هم در این تعریف هر نوع ارتباطی در نظر گرفته شده است. این ارتباط می تواند بین اشخاص، چیزها یا اشخاص و یا چیزها باشد. ارتباط می تواند در شکل متن، سخنرانی، صدا، تصاویر دیداری (به صورت عکس و فیلم)، علامات، داده ها یا هر نوع شکل و یا ترکیب از اشکال باشد. (Clough, 2010: 256) بر اساس تفسیر رسمی کمیته حقوق اطفال از ماده ۳۱ کنوانسیون حقوق اطفال، طبق ماده ۳ کنوانسیون یکی از تعهدات دولت ها در زمینه قانونگذاری در راستای حقوق اطفال، قانونگذاری جهت حفظ حریم شخصی اطفال در اینترنت می باشد.^۱

همچنین، قوانین جدید باید به دقت به هزینه نگاری اطفال توجه کنند. محتواهای مربوط به هزینه نگاری اطفال، خرید و فروش، داد و ستد و حتی در اختیار داشتن آنها باید ممنوع شود. وب سایت هایی که این محتواها را منتشر می کنند باید به سرعت بسته شوند. این کار نیازمند ضمانت اجرای نیرومندی خواهد بود که باعث می شود فضای مجازی برای اطفال ایرانی امن تر باشد. (شاه قاسمی، ۱۳۹۱: ۴۵۹) در بسیاری از کشورها هزینه نگاری اطفال به عنوان یک جرم کیفری، غیرقانونی و قابل مجازات جرم

1- CRCICIGC/17, 2013, para V

انگاری شده است. اما کاملاً مشخص نیست که مطالب هرزه نگاری که برای بزرگسالان مطمح نظر است تا چه اندازه بر اطفالی که به آن دسترسی دارند، تاثیر میگذارد. مطالبی که زیان آور است و به نوعی مانع پیشرفت آنها میشود، اما لزوماً غیرقانونی تلقی نمیشود. آنچه باید تضمین شود آن است که مطالبی که در فضای واقعی غیرقانونی مینماید در فضای سایبری هم غیرقانونی تلقی شود.

با اینکه ایران قوانینی در مورد اینترنت، کار کردن با آن و محتوای آن دارد، اما متأسفانه در قوانین اینترنتی ایران اطفال هیچ جایی ندارند. البته، باید توجه کرد تفاوت ماهوی نظام سیاسی و فرهنگی ایران با کشورهای دیگر باعث می‌شود که این مساله، مساله چندان مهمی نباشد. در کشورهای با نظام لیبرال، محتواهای غیراخلاقی برای بزرگسالان مجازند، اما، در ایران این محتواها برای هیچ کس مجاز نیستند. بنابراین، وقتی هر نوع محتوای غیراخلاقی غیرمجاز باشد، نیازی به گذراندن قوانینی برای استثنا قرار دادن برخی گروه‌های جامعه وجود ندارد. با وجود این، باید توجه کرد که جرائم اینترنتی با توجه به زمینه تعیین می‌شوند و بنابراین قوانین کشور ایران در حال حاضر ناقصند. برای مثال قلدری مجازی علیه یک مرد، یک زن و یک اطفال آثار متفاوتی دارند. در مورد یک مرد ممکن است کووروی هیچ آثار روحی و روانی نداشته باشد، اما همین سطح از قلدری ممکن است برای نابودی روح و روان یک زن کافی باشد همچنین، در اکثر نظام‌های قضایی دنیا داد و ستد محتواهای مربوط به هرزه نگاری اطفال، و حتی در اختیار داشتن این محتواها باعث تشدید جرم محسوب می‌شود. حال آنکه در کشور ما داد و ستد هرزه نگاری اطفال جرمی است معادل داد و ستد هرزه نگاری بزرگسالان. و قانون برای در اختیار داشتن مطالب و محتواهای هرزه نگاری اطفال ناشفاف است. (شاه قاسمی، ۱۳۹۱:۴۵۹)

برای مثال در انگلستان دو روش اصلی برای حفاظت جامعه در مقابل سوء استفاده جنسی تعریف شده است: ۱- مدل حفاظت جامعه (Connelly, 2000:46) ۲- مدل سلامت جمعی (بهداشت عمومی). (Kemshall, 2007, 255)

در گذشته در سراسر انگلستان به طور خاص؛ حفاظت عام، مدیریت ریسک، کنترل پیشگیرانه تبدیل به شعارهای کلیدی و اصول ساختاری برای قوانین، سیاست‌ها و راه

حل های سازمانی برای کنترل سوء استفاده جنسی از اطفال بودند. این رویکرد به وسیله مکانیزم های نظارتی بر محل سکونت و فعالیت های مجرمان سابقه دار از جمله اطلاع رسانی در مورد جرایم و محل سکونت شخص سابقه دار طرح های نظارتی بر آن شخص و اقدام به جرم انگاری سوء استفاده جنسی از اطفال آنلاین، پیش از وقوع آسیب، به اجرا در می آمد. در این روش وظیفه حفاظت حرفه ای بوده و توسط سازمان های حرفه ای مثل پلیس و دادگاه است. آنچه در مورد رویکرد بهداشت عمومی مهم است این است که این فرصت را ارائه می دهد که مقابله پیشگیرانه با سوء استفاده جنسی از اطفال، از طریق افشا و گزارشهای اطفال می باشد. و عموم (جامعه) به عنوان منبع هشیاری برای افشا و حفظ موقعیت های مجرمانه و به معنای واقعی کلمه کاشف و فعال در برابر سوء استفاده جنسی از اطفال می باشد.

۴. تنظیم قوانین و مقررات خاص برای تولید و ارائه کنندگان خدمات اینترنتی

بخش خصوصی فناوری اطلاعات شامل تمام انواع کسب و کارها مانند شرکت های تلفن و اینترنت، ارائه دهندگان خدمات اینترنتی (Muir, 2005:10)، بانکها، شرکت های کارت اعتباری و مراکز پردازش تراکنش های مالی، سازندگان نرم افزار و نمایندگی های کامپیوتری و کافی نت ها و بازی های اینترنتی هستند. (Livingstone, 2009:1-16) توسعه دهندگان نرم افزار مسولیت خاصی در زمینه توسعه فناوری دارند که میتوانند عکس های هرزه نگاری اطفال را در اینترنت سریعتر شناسایی و حذف کنند. (Deibert, 2010:60) در بخش خصوصی فناوری اطلاعات و ارتباطات بعضی شرکت های تجاری که در زمینه توسعه بازاریابی و فروش تکنولوژی های ارتباطی جدید (و گاهی با مشارکت دولت ها) مشغول به فعالیت هستند، اقدام به معرفی اقدامات حفاظت از اطفال کرده اند. این معرفی ممکن است پس از این که آسیب نسبت به یک اطفال یا نوجوان رخ داد صورت پذیرد یا در مورد آسیبهایی که تبلیغات زیادی در پی دارد. یکی از ویژگی های فناوری ها به ویژه فناوری های جدید ارتباطی و اطلاعاتی، استاندارد کردن یا به عبارت دیگر تحمیل هنجارهای خود بر محیط است. اما فناوری ها همانطور که بر زمینه ای که وارد می شوند اثر میگذارند، بطور متقابل از محیطی که به آن وارد شده اند تاثیر میپذیرند، عواملی همچون قوانین و مقررات، باورهای دینی و

فرهنگی، امکانات مالی و اقتصادی و غیره میتواند طوری در کنار هم قرار گیرند و به کار گرفته شوند که بر فناوری جدید اثر بگذارند و هنجارهای آن را خنثی و ارزشهای محیط را بدان تحمیل کنند. (شکرخواه، ۱۳۹۰: ۱۲۳) در اکتبر ۱۹۹۸ قانون حفاظت آنلاین از اطفال وارد قوانین آمریکا شد. این قانون می گوید «هرکسی که عامدانه و با علم به ویژگی های مطالب، در داخل و یا خارج آمریکا از طریق وب جهان گستر هر ارتباطی با اهداف تجاری برقرار کند و این ارتباط به نحوی باشد که در دسترس اطفال قرار گیرد و این مطالب برای اطفال مضر باشد، باید به مبلغی کمتر از پنجاه هزار دلار آمریکا جریمه و یا کمتر از شش ماه زندان و یا هر دو محکوم شود». بخش های بعدی این قانون مجازات هایی تا ۱۵۰ هزار دلار برای هر روز تخطی از قانون تعیین کرده اند (Reynolds, 2010, 171) روش هایی برای دروازه بانی وجود دارد که تلاش می کند تا گروه های سنی پایین را تا وقتی که به سن بلوغ عقلی برسند در برابر محتوای اینترنتی ناپسند حفظ کنند. رویکرد قانون محافظت از حریم خصوصی آنلاین اطفال در سال ۱۹۹۸ هم همین است. این قانون خدمات دهندگان اینترنتی را از گردآوری اطلاعات در مورد اطفال زیر سیزده سال بدون کسب رضایت از والدین آنها منع میکند. (شاه قاسمی، ۱۳۹۱، ۴۵۲)

در میانه دهه ۱۹۹۰، شرکتهای خدمات اینترنتی آلمانی موظف بودند دسترسی به برخی از مطالب اینترنتی خارج از آلمان که طبق قوانین آلمان غیرقانونی محسوب می شدند، مخصوصا تبلیغات نژادپرستانه و هرزه نگاری اطفال را متوقف کنند. در جولای سال ۲۰۰۰، گزارش شد که دولت آلمان تلاش برای توقف دسترسی به وبگاه های خارج از آلمان را متوقف کرده و تلاش خود را متوجه جلوگیری از انتشار مطالب غیرقانونی در داخل کشور خواهد کرد. (عاملی، ۱۳۹۰، ۴۵) مدتی پیش مسولان در آلمان متوجه شدند که در وب سایت سکند لایف یک شخصیت کارتونی اطفال وجود دارد که با یک بزرگ سال روابط جنسی برقرار می کند. آنها پس از تحقیق در مورد سوء استفاده از اطفال در این وب سایت اعلام کردند که این عمل تخطی از قوانین آلمان است که در آن هرزه نگاری اطفال حتی زمانی که هر دو شخصیت کارتونی به وسیله بزرگسالان طراحی شده باشد، ممنوع اعلام شده است. (Reynolds, 2010)

۴-۱. فیلترینگ

سیستم فیلترینگ عبارت است از جلوگیری از دسترسی شهروندان عادی به برخی از قسمت های اینترنت توسط دولت به دلایل خاص. اطلاعات مسدود شده از سیاست تا فرهنگ و مذهب و اخلاق متغیر است. مکانیسم فیلتر برای متوقف کردن کاربران از انتشار مطالب، تصاویر و صداها نامطلوب در سطح ملی یا بین المللی است. (Deibert, 2008:2)

تکنولوژی فیلترینگ در سال ۱۹۹۵ ظهور یافت و تا سال ۱۹۹۹ دولت های اقتدارگرا، این تکنولوژی را برای جلوگیری از دسترسی به محتوای سیاسی در سطح ملی پیش گرفتند. (Deibert, 2010:61) با الهام از این تحولات، مطالعات درباره نقش دولت در تنظیم دسترسی به محتوای اینترنت در سطح ملی از طریق ابزارهای تکنولوژیک در کشورهای دموکراتیک آغاز شد. با این حال نتیجه این مطالعات این بود که فیلترینگ گسترده در سطح ملی ناکارآمد خواهد بود و پیامد ناخواسته آن آسیب رساندن به آزادی بیان در اینترنت خواهد بود.

پایه و اساس انتخاب محتوای اینترنتی برای فیلتر شدن، یک سیستم دسته بندی کننده برای اینترنت است. این سیستم با جادادن برچسب های الکترونیکی در محتویات متنی یا تصویری برای بررسی محتویات قبل از نمایش آنها توسط کامپیوتر، کار میکنند. سیستم بررسی میتواند شامل موضوعات سیاسی مذهبی تبلیغی یا تجاری باشد.

این دسته بندی ها میتواند توسط منتشر کننده موضوع یعنی ارائه دهنده خدمات اینترنتی یا یک سیستم مستقل بررسی و اضافه شوند، اما سیستم های فیلترینگ فقط برای سایت های شبکه گستر جهانی طراحی شده اند و سیستم های ارتباط اینترنتی دیگر، مثل محیط های چت، کمک کننده های فایل کنترل اطلاعات، اتاق های گفت وگویی اینترنتی، سیستم های سمعی و بصری رایانه یا تلفن همراه که صدا و تصویر را بصورت زنده منتقل میکند و نهایتا ارتباطات پست الکترونیک که در یک زمان و در همه جا برقرار میشود، را پشتیبانی نمی کنند. و بنابراین فرض این که سیستم های بندی کننده فیلترینگ اینترنت را به فضای امنتری برای اطفال تبدیل میکنند اشتباه است زیرا محتویات «شبکه جهانی وب» تنها مقدار کمی از همه محتوای اینترنتی را در بر میگیرد. (کدخدایی و

دیگران، ۱۳۹۴، ۱۶۹) نتیجه فیلترینگ گسترده وضعیتی است که در آن سازمانهای داخلی که برای مبارزه با گسترش و ترویج تصاویر سوء استفاده از اطفال آنلاین ایجاد شده اند، تمایل و ظرفیت سازمانی برای همکاری پویا ندارند. به کارگیری فن آوری فیلتر باعث کاهش انگیزه برای ارتباط و همکاری بیشتر سازمانهایی میشود که در حال حاضر در سطح بین المللی با همتایان خود همکاری میکنند. از طرفی کسانی که در کار ترویج تصاویر اطفال نقش دارند تا حد زیادی با تکنولوژی فیلترینگ تحت تاثیر قرار نمیگیرند. آنها از عدم همکاری پویا در سطح بین المللی بهره برداری میکنند. همکاری پویایک عمل پایدار است که بازیگران مختلف چه دولتی و غیردولتی باید به طور پیوسته برای رسیدن به نتیجه در تعامل باشند. درحالی که تلاش های پشت صحنه جلسات بین المللی برای محافظت از اطفال آنلاین، که در اعلامیه های رسمی منعکس نمیشوند، نشان دهنده نگرانی های عمیقی است که مشکلات مطرح شده توسط فناوری نیازمند شکل های جدیدی از همکاری است. این رویکردها تاکید بر تعامل مداوم در میان مجموعه متفاوتی از شرکت کننده ها به منظور حذف تصاویر سوء استفاده از اطفال از منبع آنها بود، با این حال این مفهوم همکاری نتوانست گفتمان مسلط را کنار بگذارد و فیلتر کردن اینترنت در نهایت در بسیاری از کشورها قانونی و اجرا شد.

در اکتبر ۱۹۹۶ کمیسیون اروپایی اطلاعیه ای در مورد محتوای غیرقانونی و زیان آور مطالب موجود در اینترنت و نیز یک مقاله سبز در رابطه با حمایت از اقلیت ها و دیگر افراد بشر در چارچوب خدمات الکترونیکی جدید را منتشر نمود. هر دو سند از همکاری تنگاتنگ بین کشورهای عضو در سطح بین المللی از کاربرد نرم افزار فیلترینگ و سیستم های ارزیابی و همچنین کمک به محتوای خود تنظیمی اینترنت حمایت میکند. در اواسط نوامبر همان سال، کمیسیون مزبور اطلاعیه ای را به پارلمان ارسال نمود که «پیر پرادیر» عضو پارلمان اروپایی گزارشی را از جانب کمیته آزادی های مدنی تهیه نمود. این سند راه را برای آثار و بحث های علمی بیشتر راجع به استفاده صحیح از اینترنت در چارچوب اتحادیه اروپا، هموار ساخت. این امر به وسیله گزارش اشمیتدرباره پیشنهادی برای طرح اقدام چند ساله جامعه در خصوص توسعه کاربرد صحیح از اینترنت پی گیری شد. (wright, steve, 1998, 42)

در سال ۲۰۰۲ نقش فناوری فیلتر در مرکز توجه جهانی قرار گرفت. در آمریکا قانون ایالتی پنسیلوانیا در سال ۲۰۰۲ قانونی به تصویب رساند که دسترسی به اینترنت پر سرعت را در مواردی که مضمون به ایجاد صفحه های هرزه نگاری اطفال بود ممنوع کرد. هنگامی که دفتر دادستان کل پنسیلوانیا وب سایت هایی که با هرزه نگاری اطفال را شناسایی کردند. یک ابلاغیه رسمی به ارائه دهندگان خدمات اینترنتی فرستادند که لازم است دسترسی به این سایتها مسدود شود. پس از آن ارائه دهندگان خدمات اینترنتی دسترسی به این سایت ها را مسدود کردند. به دلیل ماهیت شبکه های ارائه دهندگان خدمات اینترنتی فقط توانستند دسترسی ملی را مسدود کنند چون به لحاظ فنی قادر به فیلتر کردن کاربران خارج از پنسیلوانیا نیستند. (Deibert, 2010, 62)

۵. نقش سیستم قضایی در حمایت از اطفال در محیط اینترنت

اطفال حق دارد در مقابل خطرات اجتماع هم از جنبه قضایی و هم از جنبه اجتماعی حمایت شود. جرایم علیه او از قبیل استثمار جنسی، استفاده در قاچاق خرید و فروش و ... شناسایی و با آنها برخورد شود و آنگاه که اطفال مرتکب جرمی میشود به دلیل اطفال بودن مورد حمایت جزائی قرار گیرد و همچون مجرمین بزرگسال با وی برخورد نشود. (چه در هنگام دادرسی و چه در مقام مجازات). (مصفا، ۱۳۸۲، ۱۲۹)

حمایت ماهوی از بزه دیدگان، به معنای پیشبینی ضمانت اجرای مشخص و کیفری است. مطالبه مجازات از سوی بزه دیدگان جرایم رایانه ای با این واقعیت مرتبط است که از دیدگاه آنها، مرتکبین مستحق مجازات بوده و لذا با حمایت کیفری در واقع دردهای بزه دیدگان از سوی جامعه به رسمیت شناخته میشود. به عبارت دیگر، قوانین کیفری در کنار نقش پیشگیرانه که در چارچوب بازدارندگی عام و خاص دارند نقش حمایتی از رهگذر پیشگیری از بزه دیدگی را نیز به دوش میکشند. (پورقهرمانی، ۱۳۵۶، ۱۰)

بزه دیدگان جرائم رایانه ای همانند قربانیان سایبر جرایم، نیازمند توجه و حمایت ویژه مجامع بین المللی و قانونگذاری داخلی میباشند، به ویژه با توجه به ماهیت و خصوصیت فضای مجازی بزه دیدگان آن بیشترین صدمات را در مقایسه با قربانیان جرایم فضای سنتی متحمل میشوند. به عبارتی در حوزه حمایت از بزه دیده دولت در سه سطح قانونگذارانه، قضایی و اجرایی باید در کنار جامعه مدنی و در یک سطح

مشارکتی بالا به حمایت از بزه دیدگان بپردازد، زیرا حمایت از بزه دیدگان از گذر پیشگیری از بزه دیدگی، جلوه ای از کنترل و پاسخ به پدیده مجرمانه در تعریف سیاست جنایی است. (همان، ص ۹) نظام قضایی در برخورد با اطفال قربانی، حساسیت لازم را به کار برده و این احتمال را در نظر داشته باشد که با برخورد خشن میتواند تبعات قربانی شدن را دوچندان کند. (آبروشن، ۱۳۸۷، ۱۳۸) به نظر میرسد همچنین سیاست حمایت از «بزه دیدگان خاص» بهترین راه برای حمایت قضایی از اطفال در فضای سایبر میتواند باشد. از این نظر که آسیب پذیری اطفال در مقابل جرایم رایانه ای به علت شرایط سنی و روانی آنها بیشتر از کاربران عادی است در نتیجه نیازمند توجه و حمایت خاص و ویژه هستند که حمایت کیفی مشدد و ویژه می باشد. (پور قهرمانی، ۱۳۹۶، ۱۳۱۱) بر اساس دستور جلسه مجمع عمومی سازمان ملل برای حقوق اطفال در دهه آینده در خصوص اطفال و سیستم قضایی در کشورها چنین توضیح میدهد؛ در صورت سوء استفاده از اطفال در هر زمینه ای نباید آنها را به عنوان مجرم نگاه کرد بلکه اطفال خود قربانی اینگونه اقدامات مجرمانه اند. بر این اساس دولت ها می بایست بر طبق استانداردهای بین المللی سیستم قضایی اطفال و نوجوانان را تاسیس کرده و از آنها حمایت کنند و در آن تمرکز اصلی روی دوباره اجتماعی کردن افراد باشد و نه فقط تنبیه.

۶. حمایت از اطفال قربانی (بزه دیده) محیط سایبری

لازمه محیط حامی اطفال آن است که یک سیستم کارآمد نظارت برقرار باشد که وقوع ماهیت موارد آزار و سوء استفاده از اطفال را ثبت کرده و واکنشهایی آگاهانه و تعیین کننده نسبت به آن بروز دهد. چنین سیستم هایی در جاهایی کارآمدتر هستند که با مشارکت اداره شوند. این مسئولیت بر عهده دولت است که از شناخت وضعیت اطفال در مورد خشونت، آزار و بهره کشی در تمام نقاط اطمینان حاصل کند. ارائه خدمات بهبود و بازگشت: اطفالی که قربانی هر نوع غفلت، بهره کشی یا آزار شده اند حق دارند مراقبت دریافت کنند و بدون تبعیض به خدمات اجتماعی اولیه دسترسی داشته باشند. این خدمات باید در محیطی ارائه شود که سلامت اعتماد به نفس و عزت نفس اطفال را بهبود بخشد. (همان) فتار والدینی که اطفالشان قربانی اذیت و آزار سایبری

شده اند باید واکنش اولیه حمایتی باشد نه بازخواست و متهم کردن. و پرسیدن سؤالی برای یافتن دلایل و روش های قربانی شدن و سؤالات باید حمایتی و اطمینان بخش باشد تا اطفال و نوجوان اطلاعات را صادقانه در اختیار والدین خود قرار دهد. آموزش اطفال برای استفاده از روشهای تکنولوژی برای ذخیره پیامهای رد و بدل شده، کپی تصویر پیامها عکس گرفتن از صفحه و یادگیری و تمرین این روشهای ساده به راحتی میتواند اعتماد به نفس اطفال را در مواجهه با قلدری مجازی افزایش دهد. (Colt, & Meyer, 2009, P133)

۷. گسترش و تقویت سواد رسانه ای شهروندان

عوامل مختلفی در تکوین و شکل گیری شخصیت و هویت اطفال دخالت دارند که اساس تشابهها و تمایزهای فردی و اجتماعی هستند. بدون تردید خانواده و مدرسه در تربیت و شکل دهی شخصیت و هویت اطفال، از مهمترین این عوامل به حساب می آیند. این دو نهاد مهم با انتقال درست ارزشها و آرمانها به نسل جدید در شکل دادن به هویت و شخصیت آنها به طور موثر ایفای نقش میکنند و خمیر مایه شخصیت آنها را شکل میدهند. (اصلائی، ۱۳۹۷، ۴)

دولت ها باید سطح آگاهی میان کاربران اینترنت را بالا ببرند و بتوانند با سرمایه گذاری بر تخصص سازمانهای دولتی و غیردولتی در ایفای چنین نقشی موفق شوند. زمانی که کاربران آموزش ببینند موظف می شوند تا از شیوه های کنترل جهت حمایت از اطفال پشتیبانی و حمایت نمایند. و باتوجه به مساعدت و همکاری سازمان های دولتی و سایر سازمانهای جامعه مدنی، کاربران میتوانند صنعت مربوط به اینترنت را تحت فشار قرار دهند تا فناوری های جدید و تعهداتی که منجر به ریشه کنی مطالب غیر قانونی می شوند و میتوانند مطالب قانونی اما دارای محتوای زیان آور را به تصویر بکشند را کنترل نمایند. (هیک، ترجمه: زمانی، ۱۳۸۶، ۲۳۵) دولت لازم است با برقراری سازوکارها و فراهم نمودن منابع ترتیبی دهد تا افرادی که با اطفال زندگی و از آنان حمایت کرده و با آنان کار میکنند مهارتها و دانش لازم را برای این منظور بیاموزند و بتوانند از طریق تحصیل و آموزش از اطفال حمایت کنند.

نبود نظارت کافی از جانب والدین اغلب ناشی از کم اطلاعی آنها از ویژگی های فناوری های جدید ارتباطی است. این معضل در سطح جهانی مطرح است و کاربران اینترنتی اغلب کشورهای جهان و از جمله ایران با آن مواجه اند. از جمله راهکارهای مقابله با این معضل، آموزش مهارت های استفاده و به کارگیری رسانه های جدید به همه شهروندان به ویژه والدین است. این آموزش ها در قالب بحث گسترش «سواد دیجیتالی» که بخشی از «سواد رسانه ای» است، مورد توجه قرار گرفته است. (شکرخواه، ۱۳۹۰، ۱۲۲) گسترش و تقویت سواد رسانه ای شهروندان با تاکید بر سواد دیجیتالی باسواد برای استفاده از فضای مجازی، راه حلی است که میتواند موثرتر از فیلترینگ باشد. سواد رسانه ای عبارت است از توانایی بخشیدن به مخاطبان برای استفاده آگاهانه و فعالانه از رسانه ها در مفهوم جدیدتر سواد دیجیتالی باسواد سایر عبارت است از آگاه کردن کاربران در مواجهه با دنیای مجازی تا بتوانند قدرت کنترل استفاده از این محیط جدید را به دست بیاورند. هر فردی که در خانه، محل کار، یا محل تحصیل از اینترنت استفاده می کند باید آگاه باشد که در معرض انواع جرایم و انحرافات قرار دارد که فضای مجازی را آلوده کرده اند، همچنین سودجویان و شیادانی در فضای مجازی وجود دارند که در صورت رعایت نکردن احتیاط های لازم ممکن است امنیت کاربران را با خطر مواجه کنند. آگاهی رسانی برای اطفال و والدین و مسئولین اطفال باید به روز، متعادل و متناسب برای افرادی که بیشترین ریسک آسیب متوجه آنهاست باشد (Livingstone, & Haddon, 2009, P4) ماهیت فناوری این است که همه چیز را در دسترس قرار میدهد و از این رو اینترنت را که نقطه نهایی این گرایش است، ابزاری فناوری در نظر میگیرد. تکنولوژی اینترنت نیز مانند دیگر فناوری ها، هنجارها و ارزشهای خاصی دارد و نقش فزاینده یی در شکل دهی به فرهنگ ایفا میکند. اینترنت همچون دیگر فناوری های جدید علاوه بر خاصیت تاثیرگذاری ویژگی تاثیر پذیری نیز دارد و میتواند از محیطی که وارد آن شده است تاثیر پذیرد و به کنترل جوامع مصرف کننده آن در آید. اما تنها جوامعی میتوانند به منظور کنترل فناوری های جدید عوامل مختلف را به درستی در کنار هم بسیج کنند که در آنها آشنایی با علوم و فناوری های نو و همچنین مباحث نظری، فلسفی و اخلاقی در سطح بالایی قرار داشته باشد. (شکرخواه، ۱۳۹۲، ۱۳۵-۱۳۶)

نتیجه گیری

در سالهای اخیر شاهد گسترش روز افزون نقش فضای سایبری در جوامع و زندگی انسانها بوده ایم، این پیشرفت منجر به افزایش سرعت برقراری ارتباطات و تبادل اطلاعات و فرهنگ و ثروت در جهان بوده است. و نیاز انسان اجتماعی به کشف جهان و رای مرزهای جغرافیایی را به سرعت برآورده کرده و افق های جدید اقتصادی و فرهنگی را بروی بشر گشوده است. بر کسی پوشیده نیست که نقش این فضا در زندگی اطفال به مراتب گسترده تر و پیچیده تر است. تکنولوژی هر روز ابزار و ادوات جدیدی در اختیار اطفال برای رفع نیازهایی که به واسطه تکنولوژی برای زندگی او تعریف شده یا نیازهایی که راه رفع آنها به تکنولوژی منتقل شده است، قرار میدهد. منفعت بسیار زیادی که استفاده از تکنولوژی در زندگی اطفال میتواند در پی داشته باشد غیر قابل انکار است، درک فضای جهانی و قدرت و مهارت برقراری ارتباط با افراد هم سن و سال در نقاط مختلف دنیا، برخورداری از علم روز همزمان با تمام جهان به عنوان منبع بی کران اطلاعات، سهولت و افزایش یادگیری با استفاده از جذابیت های سمعی و بصری تکنولوژی، سرگرمی و تفریح، در کنار نیاز اساسی به آموزش استفاده از این فضا به عنوان ابزار مهم و کاربردی در زندگی اجتماعی و شغلی و فرهنگی آینده میتواند مقدمه تفسیر حق بر برخورداری و استفاده از فضای مجازی برای اطفال باشد. همانطور که ماده ۱۷ کنوانسیون حقوق اطفال این حق را برای اطفال به رسمیت شناخته است، پایه و اساس برخورداری از سایر حقوق همچون حق بر آموزش، حق بر تفریح و سرگرمی، حق بر برقراری ارتباط و شرکت در اجتماعات و حق بر آزادی بیان و سایر حقوق نیز می باشد. اما با جود تمام این منافع، خطرات فضای سایبری که یکی از دغدغه های بزرگ عصر حاضر برای جامعه بین المللی و کشورهاست را نباید از نظر دور داشت. فضای سایبر، خطرات زیادی را نیز به همراه داشته است، از جمله تسهیل ارتکاب بعضی از جرایم و ایجاد جرایم جدیدی که تنها در فضای سایبری قابل ارتکاب است، از تبعات گسترش فضای سایبر میباشد. علاوه بر آن آسیب های روانی و اخلاقی و جسمانی نیز معضل بزرگیست که استفاده ناصحیح از این فضا برای اطفال به دنبال دارد. حال با وجود منافع و مضرات همزمان این فضا و رشد روز افزون آن چگونه

میتوان امنیت اطفال را در حین برخورداری از فضای سایبری تامین نمود. امنیت اطفال در فضای سایبری در اسناد الزام آور بین المللی به صورت مستقیم و غیر مستقیم مورد اشاره قرار گرفته است و در این پژوهش تلاش شده به جستجوی اسناد مرتبط تنها به سازمان ملل اکتفا ننموده و مطالعه در سطح جهانی صورت گرفته است. بررسی تمام اسناد موجود بی شک باعث سردرگمی در موضوع گشته و از حوصله بحث خارج میبود. در نتیجه تلاش شد در هر سرفصل از اولین اقدامات تا سالهای اخیر بررسی گردد تا روند پیشرفت در این زمینه را ترسیم نماید. با این حال با توجه به مطالعات با وجود نگرانی و دغدغه های بین المللی تاکنون هیچ سند الزام آور بین المللی به طور خاص در راستای چارچوب بندی فضای سایبر بخصوص در حمایت از اطفال به تصویب نرسیده است. در میان این اسناد کنوانسیون حقوق اطفال و تفسیری که کمیته ناظر بر این کنوانسیون از ماده ۳۱ آن به عمل آورده است، حق اطفال به حفظ حریم خصوصی و حمایت از اطفال در مقابل اشکال مختلف سوء استفاده جنسی را به رسمیت شناخته و علاوه بر این دولت ها را متعهد به حفظ اطفال در مقابل آسیب های احتمالی ناشی از وسایل ارتباط جمعی به وسیله قوانین نموده است. همچنین در غالب تفسیر، با اشاره به مشکلات اخلاقی، روانی و جسمی ناشی از استفاده نادرست از اینترنت اقدامات لازم جهت ارتقای دسترسی امن به اینترنت با محدود کردن دسترسی به محتوای مضر و سیاستگذاری جهت افزایش آگاهی نسبت به خطرات فضای مجازی را لازم و ضروری و از تعهدات دولت ها دانسته است. بعلاوه اسناد الزام آور دیگری نیز مورد بررسی قرار گرفته اند که به حمایت اطفال در مقابل اغفال و هرزه نگاری پرداخته اند و به این جرم جنبه فرامرزی بخشیده و آن را از شمول مرور زمان خارج نموده اند.

از جمله جرایمی که بیشترین جرم انگاری را در اسناد بین المللی و حقوق داخلی داشته است جرم هرزه نگاری اطفال است. با توجه این که مطالعات، گسترش هرزه نگاری اطفال در جهان و سودآوری بسیار زیاد آن برای تولید و ارائه کنندگان و گروه های سازمان یافته را نشان میدهد، آمار نگران کننده یی نیز از مصرف هرزه نگاری توسط اطفال آنلاین موجود میباشد. استفاده از هرزه نگاری تأثیرات بسیار مخربی بر اصول اخلاقی و روان اطفال نسبت به بزرگسالان بر جای میگذارد، از آنجایی که اطفال هنوز

آموزشی در مورد بعد جنسی وجود خود ندیده و بلوغ فکری مناسبی برای درک آن ندارد بسیار بیشتر آسیب خواهد دید. رفتار بعدی که جرم انگاری شده و آسیب زیادی بر روان اطفال بر جای میگذارد قلدری و زورگیری به وسیله فضای سایبری است، اطفالی که مزاحمت و تهدید و تحقیر و اخاذی را از این طریق تجربه مینمایند در بیشتر موارد دچار آسیب های عمیق روانی و اضطراب شدید میگردند و معمولاً چنین پیام هایی را از خانواده و مسولان خود پنهان مینمایند و بدین ش کل در مراحل بعدی خود را در معرض زورگیری واقعی نیز قرار میدهند. از جمله آسیب هایی که لزوماً جرم نیستند اما نتیجه استفاده از فضای سایبری هستند و تاثیر منفی و مخربی بر اطفال دارند و امنیت اخلاقی آنان را تحت تاثیر قرار میدهند، اعتماد به اینترنت است که به روابط خانوادگی، اجتماعی و بهداشت روانی فرد آسیب میزند و افسردگی، وسواس و اعتماد به مسائل جنسی در اینترنت را در پی دارد. همچنین ترویج خشونت بخصوص خشونت هایی که ناشی از بازی های رایانه ای و آنلاین هستند آسیب مهم دیگری است که امنیت روانی اطفال را به مخاطره می اندازد. بازیهایی با گرافیک بالا که تصاویر بسیار واقعی ارائه میدهند و برای بزرگسالان طراحی شده اند تصاویر خشونت آمیز با محتوای نامناسب که بصورت گسترده در دسترس و مورد استفاده اطفال است. محققان عقیده دارند، استفاده از این بازی باعث رفتار خشونت آمیز در آینده خواهد شد و احساس اطفال را نسبت به درد و رنج دیگران تحت تاثیر قرار خواهد داد. علاوه بر این استفاده نامحدود منجر به کاهش مهارتهای اجتماعی اطفال در آینده خواهد شد. بدین معنا که توجه به خانواده در فرد کاهش پیدا خواهد کرد و همچنین منجر به عملکرد ضعیف در مدرسه و در نهایت در دانشگاه و محل کار خواهد شد، گرایش به رفتارهای تهاجمی و بلوغ زودرس به دلیل قرار گرفتن در معرض محتوای خشونت آمیز و جنسی در اطفال رخ خواهد داد. علاوه بر این که اطفال در فضای سایبر در خطر بزه دیده یا آسیب دیدن قرار دارند این احتمال نیز وجود دارد که به راحتی تحت تاثیر دوستان یا بزرگسالان اعمالی را انجام دهند که متوجه جرم بودن آنها نیستند؛ مانند تقلب های تحصیلی، دزدی نرم افزار، موسیقی و فیلم، هک کردن اطلاعات شخصی و سازمانی، اطفال می توانند در فضای مجازی به اجرا کنندگان خشونت نیز بدل شوند مانند مزاحمت، توهین، تهدید و

تحقیر هم سالان خود. اطفالی که در زندگی عادی هیچ تصویری از تجاوز به حقوق و اموال دیگران ندارند به دلیل ناآگاهی و عدم آموزش، در این فضا دچار تردید، احساس گناه و تزلزل نمی‌شوند.

منابع

- آبروشن، هوشنگ، (۱۳۸۷)، کودک آزاری و راه‌های مقابله با آن، تهران نشر اندیشه، چاپ دوم.
- اسماعیلی، محسن، امینی پزوه، حسین، (۱۳۹۵) تحلیل ماهیت و نظام حقوق حاکم بر تعهدات دولت در میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه دانش حقوق عمومی، سال پنجم، شماره ۱۴.
- اصلانی، فیروز، (۱۳۹۷)، فرهنگ، هویت و نقش الگوها، نشریه کیهان، سال سی و پنجم، شماره ۳۷۹.
- پروین، خیراله، (۱۳۹۲)، الزامات و آموزه‌های حقوق اساسی، تهران، نشر میزان، چاپ اول.
- پور قهرمانی، بایک، (۱۳۹۶)، مطالعه تطبیقی ساز کارهای حمایت از بزه‌دیدگان جرایم رایانه‌ای در حقوق کیفری ایران و اسناد بین‌المللی با تاکید در کنوانسیون بوداپست، پژوهشنامه حقوق کیفری، سال هشتم، شماره پیاپی ۱۵.
- دهقانی، علی اصغر، پوراحمدی، حسین (۱۴۰۰)، اقتصاد سیاسی فضای سایبر در جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، سال یازدهم شماره ۴، پیاپی ۴۳، صص ۸۷-۱۱۸.
- شاه قاسمی، احسان، (۱۳۹۱)، اینترنت، محتوای مجازی، کودکان، مجله دومین همایش محتوای ملی در فضای رسانه کتابخانه ملی ایران.
- شکر خواه، یونس، (۱۳۹۰)، فضای مجازی ملاحظات اخلاقی، حقوقی، اجتماعی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول.
- عاملی، س. ر. (۱۳۹۰)، رویکرد در فضایی به آسیب‌ها، جرایم، قوانین و سیاست‌های فضای مجازی، تهران، انتشارات امیر کبیر.
- علی نایب پور، سید محمد رضا موسوی، (۱۳۹۵)، تبیین نقش آموزی مبتنی بر تعلیم و تربیت اسلامی در پیشگیری از آسیب‌های فردی روانی فضای مجازی، فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، شماره دوم.
- کتابچه تخصصی حمایت از کودک برای نمایندگان پارلمان‌ها، دان اوداتل، صندوق کودکان سازمان ملل متحد (یونیسف) اتحادیه بین‌المللی

کدخدایی، عباسعلی، وکیل، امیر ساعد، (۱۳۹۴)، حقوق شهروندی در اینترنت، تهران، انتشارات جاودانه (جنگل)، چاپ اول.

گفتگوی خبرگزاری ارتباطات و فن آوری اطلاعات (سیتنا) با اسماعیل رادکانی مصفا، قرین، (۱۳۸۲)، کنوانسیون حقوق کودک و بهره وری از آن در حقوق ایران، تهران، نشر گرایش. میثاقین حقوق مدنی و سیاسی و حقوق اقتصادی اجتماعی و فرهنگی هییک، استیوان، اف هیلین، ادوارد، هوسکینز، اریک، (۱۳۸۶)، حقوق بشر و اینترنت، مترجم سید قاسم زمانی، مهناز بهرمالو، تهران، خرسندی، چاپ اول.

- C., M. I., Colt, J. P., & Meyer, N. B. (2009). Cyber bullying protecting kids and adults from online bullies. Westport, CT: Praeger
- Child rights caucus, a child rights agenda for the coming decade for thr 2001 general assembly special session on children
- Clough, J. (2010). Principles of cybercrime. Cambridge, UK: Cambridge University Press
- Commission of the European communities, 1997, action plan on promoting safe use of the internet Luxembourg: office for official publications of ec, 1997, com (97) 582
- Connelly, C. and Williamson, S. (2000), Review of the Research Literature on Serious Violent and Sexual Offenders, Crime and Criminal Justice Research Findings No 46 (Edinburgh: Scottish Executive Central Research Unit)
- Deibert, R, Palfrey, J., Rohozinski, R., & Zittrain, J. (2010). Access controlled: The shaping of power, rights, and rule in cyberspace. Cambridge, MA: MIT Press
- Deibert, R. J. (2008). Access denied the practice and policy of global Internet filtering. Cambridge, Mass: F MIT Press
- Deibert, R., Palfrey, J., Rohozinski, R., & Zittrain, J. (2010). Access controlled: The shaping of power, rights, and rule in cyberspace. Cambridge, MA: MIT Press
- European parliament STOA unit (wright, steve, omega foundation), 1998, an apperaisal of the technologies of political control, September 1998. EP 166.499/int.st./exec.sum
- Ferraro, M. M., Casey, E., & McGrath, M. (2005). Investigating Child Exploitation and Pornography: The Internet, the Law and Forensic Science. Academic Press
- Hargrave, A M., & Livingstone, S. (2009). Harm and offence in media content: a review of the evidence Bristol, UK: Intellect

- Kemshall, H. and Wood, J. (2007), 'Beyond Public Protection: An Examination of Community Protection and Public Health Approaches to High-Risk Offenders', 7 *Criminology and Criminal Justice* 203
- Kostro-Ambroziak A, Reshchikov A (2016) First report of the genus *Phytodietus* Gravenhorst, 1829 (Hymenoptera: Ichneumonidae: Tryphoninae) from Thailand. *Biodiversity Data Journal* 4 E8027
- Livingstone, S. M., & Livingstone, S. M. (2002). *Young people and new media: childhood and the changing media environment*. London: Sage Publications
- Livingstone, S., & Haddon, L. (2009). *Introduction Kids Online Opportunities and Risks for Children*
- Livingstone, S., & O'Neill, B. (2014). *Children's Rights Online: Challenges, Dilemmas and Emerging Directions*. Information Technology and Law Series *Minding Minors Wandering the Web: Regulating Online Child Safety*
- M., Casey, E., & McGrath, M. (2005). *Investigating Child Exploitation and Pornography: The Ferraro, M Internet, the Law and Forensic Science*. Academic Press
- Mihr, A. (2017). *Cyber Justice: human rights and good governance for the internet*. Cham: Springer
- Muir, D. (2005). *Violence against children in cyberspace*. Bangkok, Thailand: ECPAT International
- Reynolds, G. W. (2010). *Ethics in information technology*. Boston, Mass: Course Technology
- Technical, business, and legal dimensions of protecting children from pornography on the Internet: *Proceedings of a workshop*. (2002). Washington, D.C.: National Academy Press

